

BETG IN UM?

da Rafael Camenisch

Pli e pli blers umens giuvens sa decidan da na betg vulair far militari. L'alternativa sch'insatgi n'ha in betg ina menda corporala u nun è stà tar in psichiater? Il servetsch civil. "Um u betg um?" nun è alura la dumonda.

La statistica na sbaglia betg: Il dumber da dumondas per il servetsch civil daventa cun mintga onn pli e pli grond. L'onn 2001 han 1870 umens tschentà la dumonda per dastgar far servetsch civil – 16 pertschient dapli che l'onn avant. L'onn 2002 han alura 2051 persunas tschentà la dumonda. Tendenz carschenta. Circa 80 pertschient da las persunas che fan la dumonda, dastgan la finala alura er prestar il servetsch civil enstagl d'absolvar la scola da recruts u in'otra part dal militari.

Bleras pussaivladads

Ils "zivis", sco persunas che prestan servetsch civil vegnan numnadas, han dentant anc da sbatter in zichel cun l'image da quest servetsch. I nun è numnadain BETG uschia ch'ins sto lavurar en in spital u en ina chasa d'attempads sch'ins na vul betg far militari. Anzi: Las pussaivladads èn fitg vastas: Sper ils spitals e las chasas d'attempads datti numnadain er la pussaivladad da lavurar per organisaziuns che s'occupan da la protecziun da la natira (en Grischun per exempel WWF Grischun u Pro Natura Grischun), tar l'uffizi da mantegniment e protecziun da monuments, tar organisaziuns per giuventetgna, en l'agricultura u schizun en l'exteriur sco gidanter da pajais da svilup. Ed il meglia: Sco zivi san ins tschertgar sez in post da lavur. Cundiziun è be ch'il manaschi sto esser annunzià tar il stadi.

Il conflict da conscienza

Durant ch'i nun è in problem en pajais vischants da la Svizra da dastgar prestar servetsch

civil, fa la Svizra anc (!) in ualti grond tam tam. Per vegnir libers dal militari ston ins numnadain passar la mustra sco abel, alura scriber ina brev da pliras paginas e la finala anc ir a Thun avant ina cummisiun da trais persunas per far cler a lezzas pervi da tge motivs ch'ins na sa betg prestar militari. Quai è numnadain la premissa per vegnir liber dal militari: Ins sto mussar ch'ins ha in conflict cun la conscienza e na sa pervi da gliez betg far militari. I tuna dentant pli difficil e nausch che quai ch'igl è en verdad. En la cummisiun a Thun per exempel na fan neginas persunas dal militari part e per part datti vairamain bunas discussiuns là.

[Anc] 450 dis

Per il mument ston ils zivis anc prestar 450 dis servetsch, pia 1,5 giadas dapli che militari. Cun l'onn 2004 vegnan dentant las leschas a sa midar, uschia ch'ils zivis ston anc prestar 390 dis servetsch. L'emprim engaschi sto cuzzar 120 dis. E tar las finanzas: Sch'insatgi na maglia e na dorma betg en il manaschi, vegn el sin ina paja minimala da circa 2200 francs al mais – sch'el na lavurava betg avant il servetsch. Uschiglio è l'indemnasaziun pli auta. Cassa da malsaus na ston ins betg pajar durent il temps da servetsch. E per students: Servetschs civils san valair sco praticums per il studi e viceversa.

Mai memia tard

Per tschentar la dumonda da dastgar far servetsch civil nun èsi mai memia tard. Er sch'ins ha gia absolvi la scola da recruts, pon ins far la dumonda. Ils dis ch'ins ha alura gia passentà en il militari vegnan subtrahai e quintan pia er. Ed il rest dal temp en servetsch san ins, cun ina resposta positiva en sac, passentar senza mondura da guerra, senza marschs da kilometers, senza emnas da surviver ed er senza littinents che ans van sin la gnerva.

Dapli infos sut www.zivildienst.ch u www.konsura.ch (per la glista da manaschis en la Svizra orientala)